

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет будівництва і архітектури
Представництво Польської академії наук в Києві
Управління внутрішньої політики Київської обласної державної адміністрації
Національна академія державного управління при Президенті України
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
Комітет з законодавчих досліджень міжнародної асоціації політичної науки
Академія будівництва України

Третя Міжнародна науково-практична конференція

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ІСТОРІЯ, ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ, АРХІТЕКТУРА, УРБАНІСТИКА

22-23 листопада 2017 року

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК III

Частина друга

КИЇВ 2017

УДК 323.171/.174+94(477)+711+72
ББК 66
Р 31

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського національного університету будівництва і архітектури, протокол № 7 від 27 жовтня 2017 р.

Редакційна колегія

Куліков П.М. – д.е.н., проф., (голова)
Рафальський О.О. – д.і.н., проф.,
Куйбіда В.С. – д.н. держ. упр., проф.,
Собчук Г. – д.т.н., проф.,
Головатий М.Ф. – д.п.н., проф.,
Деревінський В.Ф. – д.і.н., проф.,
Івашко Ю.В. – д.арх., проф.,
Кресіна І.О. – д.п.н., проф.,
Майборода О.М. – д.і.н., проф.,
Малкевич А. – д.п.н., проф.,
Мамедов А.М. – к.т.н., доц.,
Наумкіна С.М. – д.п.н., проф.,
Патцель В. – д.п.н., проф.,
Перекуда Є.В. – д.п.н., проф.,
Плоский В.О. – д.т.н., проф.,
Приймак О.В. – д.т.н., проф.,
Римаренко С.Ю. – д.п.н., проф.,
Стапенхерст Ф. – д-р політології, проф.,
Товбич В.В. – д.арх., проф.,
Хмелько І.С. – д-р наук з політології,
Яковлев Д.В. – д.п.н., проф.

Рецензенти:

Горбатенко Володимир Павлович – доктор політичних наук, професор
Дьомін Микола Мефодійович – доктор архітектури, професор

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика [зб. наук. пр.]. – Київ–Тернопіль : – 2015. –

Р 31 Вип. III. Матеріали Третьої Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 22–23 листопада 2017 р.) / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. «Бескиди» – 2017. – В 3-х ч. – Ч. 2. – 307 с.

Оргкомітет дякує Представництву Польської академії наук в Києві, профспілковому комітету КНУБА, керівництву ТОВ «Полісся-2002», а також Хусайнову Р.В., які сприяли у проведенні конференції та публікації збірника.

ISBN 978-966-457-286-3

УДК 323.171/.174+94(477)+711+72
ББК 66
© КНУБА

ЗМІСТ

УРБАНІСТИКА. ОСВОЄННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ ЗАСОБАМИ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

Клюшніченко Є.Є. Формування сталого розвитку населених пунктів	8
Івашко Ю.В. Проблеми забудови в історичних містах України і аналіз польського досвіду	13
Шебек Н.М., Драгомирова Г.А. Містобудівний потенціал водойм та прилеглих до них територій.....	19
Третяк Ю.В. Перспективні напрямки та проблеми розміщення пенітенціарних комплексів в структурі міст України.....	25
Захарченко П. В., Гайко Г. І. Реалізація проектів підземної урбаністики на засадах співпраці державного та приватного секторів	28
Демин С. В. с городским пространством	29
Мишина Н. В. Органи самоорганізації населення у містах	30
Буряченко А.Є. Виклики та фінансові ризики урбанізаційних процесів.....	32
Семігіна Т. В. Універсальний дизайн у містах України: обов'язки та можливості громади	34
Ковальчук Н. Д., Лазебник К.С. Київ в контексті концепту софійності	38
Бачинська Л.Г. Архітектурно-містобудівна спадщина України як відбиття соціальної історії ХХ - початку ХХІ століть.....	40
Гербут Н.А., Баєва Ю.Є. Гендерний компонент в міському плануванні: зарубіжний досвід	45
Семко В. Л. Соціально-замкнені міські співтовариства як об'єкт соціологічного дослідження	49
Ольховська О.В., Ахунова Л.С. Містобудівне середовище як публічний та інформаційний простір	52
Орленко М.І. Система моніторингу за станом охорони і реставрації пам'яток архітектури і містобудування	55

component: an example from travel chains in urban public bus transport // *Disability & Rehabilitation*. 2002. Vol. 24. P. 231-242.

3. Наберушкина Э. Я. Доступность городской среды для инвалидов // *Социологические исследования*. 2010. № 9. С. 58-64.

4. Ославська С. Універсальний дизайн: досвід Норвегії // *Platforma*. 2015. URL: <http://platfor.ma/magazine/text-sq/pb/universal-design-norway> (дата звернення: 5.11.2017).

5. Давылова Е.М., Радченко В.Ю., Радченко О.С. Принципы универсального дизайна как основа формирования профессиональных компетенций дизайнеров // *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2016. № 4-1. С. 186-190.

6. Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities / United Nations (UN). 1994. URL: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/standard-rules-on-the-equalization-of-opportunities-for-persons-with-disabilities.html> (дата звернення: 3.11.2017).

7. ISO 9241-11. Guidance on Usability / International Organization for Standardization. 1988. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9241:-11:ed-1:vl:en> (дата звернення: 3.11.2017).

8. Розметова О. Г. Проблеми та перспективи впровадження соціальних інновацій в діяльність підприємств готельного господарства // *Державне управління*. 2013. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=561> (дата звернення: 3.11.2017).

9. Гончар Л. К. *Впровадження політики безбар'єрності на рівні громади* // *Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ*. 2009. № 5. С. 8-16.

10. Семигіна Т., Коришова Г., Іванова О. Інформування населення про соціальні та реабілітаційні послуги: методичний посібник. Київ: К.І.С., 2013. 104 с.

11. Працевлаштування та зайнятість людей з інвалідністю: Довідник для роботодавців [упор. Семигіна Т., Іванова О.] / Програма розвитку ООН. Київ, 2010. 140 с.

12. Fänge A., Iwarsson S., Persson A. Accessibility to the public environment as perceived by teenagers with functional limitations in a south Swedish town centre. // *Disability & Rehabilitation*. 2002. № 24. P. 318-326.

Ковальчук Наталія Дмитрівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії,

Лазебник Катерина Сергіївна, студентка історико-філософського факультету, лаборант кафедри філософії, Київський університет імені Бориса Грінченка

КИЇВ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПТУ СОФІЙНОСТІ

Проблема світових міст є актуальною в контексті сучасних глобалізаційних процесів, на тлі яких надзвичайно важливою виступає національна проблематика суверенних держав. Інтеграційне формоутворення в

сфері комунікаційно-інформативного і економіко-технологічного процесів не стосується незмінного статусу бази національних культур, до яких відносяться і світові міста. Адже, кожне світове місто виникає на перетині історичних часів і культур та маніфестує ті універсальні цінності, які були закладені в історичні часи, які вічність закарбувала на фасаді цих міст, як вагомими чинниками розвитку національних культур. В цьому контексті надзвичайно важливо розглянути, київську культуру в контексті концепту софійності, тобто в ціннісному аспекті життєствердження основ буття.

Київ, як столиця Русі – України, виступає не тільки як ведучий політичний, економічний, церковний центр, а і як втілення вищої розумної ойкумени, як втілення софійності в матеріально-просторовому середовищі міста. Адже саме народження Києва як столиці Київської Русі, відбувалося в контексті міфологеми характерної для грецької культури: зародження світу з гармонії та хаосу. Якщо виходити з концепції А. Тойнбі, яка будується за схемою «заклик-відгук», то освоєння степу і було відповіддю Русі – України на заклик Універсуму. Відповідно місто Київ виступає як осередок «розумної ойкумени». Яка протистоїть постійним нападам кочових племен які виступають як темрява зовнішня, як безодня і хаос.

Однією з найважливіших складових частин, яка розкриває сенс софійності Києва, є ідея місцевого устрою і державності. «Премудрість побудувала собі будинок» — такими словами починається відома дев'ята глава Книги приповістей. Будинок — це завжди образ упорядкованого світу, який протистоїть хаосу і дисгармонії. Премудрість збирає міста земного устрою в сакральну державу, бо держава теж є її будинок. Тому переживання розквіту держави і градобудівництва відбувається як здійснення задуму Божого, як поява «граду Божого на Землі». В своїй книзі «Софія – Логос» Сергій Аверінцев зазначає: «Російська державність після хрещення Русі одержує можливість усвідомити себе і укоренити себе в системі космічного характеру» [1, с. 229]. З премудрістю священна держава Київської Русі ніяк не нижча грецької священної держави, і столиця Володимира рівна в славі столиці Константинополю з його головним храмом Софії.

Зрозуміло, що столиця має символізувати мудрість, виконувати функцію мудрої голови. М. Ю. Брайчевський в своїх дослідженнях зазначає, що доісторичні поселення на території Києва вже на межі ер мали семантику верховенства, бо мали назву Сар. «Сар» в осетинській мові означає «голова». Костянтин Багрянородний вже в середині десятого віку назвав київську фортецю (очевидно – на Замковому пагорбі) «Самбадас», в чому з точки зору вищезгаданого вченого, можемо вбачати його викривлену стародавню місцеву (сарматоаланського коріння) назву «Сарбатас» [2, с. 101–102].

У світогляді середньовіччя, упорядкований і замкнений простір міста, організовувався біля храмів. Місто ніби є простором храму, храм виступає центром міста, а обидва — суть образи одного і того ж ідеалу — Небесного Єрусалиму. Храм святої Софії Київської, збудований у 1037 році, є святішим паладіумом Київської Русі. Літургійна будова храму, передусім, пов'язана з

фігурою Богородиці Оранти, яка розміщена посередині храму і образ якої визначає сутність всього інтер'єру. Традиційний жест Оранти, який має свій початок в ранньохристиянському мистецтві — підняті до рівня голови руки — є жестом молитви на захист Києва і всієї України. Над зображенням монументальної фігури Богоматері Оранти, яка втілює в собі як земну церкву, так і Премудрість Божу, розміщено надпис, що проголошує: "Бог серед нього — воно не захитається; Бог pomoже йому зранку [Пс. 45, 6]".

Концепт софійності в київській культурі проявляється крізь феномен святості. З прийняттям християнства в Київській Русі виникає уявлення про святість, інакше кажучи про визнання певних людей носіями святості. В Києво-Печерському Патерику поняття святості скурпульозно розробляється в аспекті просторової локалізації святого місця. Таким чином, Києво-Печерський Патерик презентує нам святе місце Києво-Печерську лавру і образи святих, передусім Святого Антонія і Святого Феодосія як засновників святої обителі.

Дослідження цього типу святості підводить нас до усвідомлення ролі Києво-Печерської лаври як центра духовної просвіти, християнської православної культури, який призвів до вибуху духовності і мав велике значення для розвитку культури всієї Київської Русі. Дух святості, який панував в Києво-Печерському монастирі, носіями якого є його святи, має передусім Божественну природу. В розробці свого зрозуміння святості духовна традиція Київської Русі в найбільшій степені продемонструвала самостійність і творчі можливості. Переважно носіями святості виступає "священство", як одна з найголовніших частин соціальної структури Київської Русі і святи, як заступники і представники людей перед Богом.

Таким чином, Київ у контексті концепту софійності постає як вічне сакральне місто, намагнічене духом мудрості і святості, репрезентоване крізь національні святині (Софію Київську і Києво-Печерську лавру), які лежать у підвалинах національної культури і які виступають як життєстверджуючі основи буття.

Список використаних джерел

1. Аверинцев С. С. София – Логос. Словарь. – К.: Дух и литера, 2000. – 450 с.
2. Браичевский М. Ю. Когда и как возник Киев? – К.: Наукова думка, 1988. – 183 с.

Бачинська Людмила Георгіївна, кандидат архітектури, доцент, професор кафедри основ архітектури та архітектурного проектування,

Київський національний університет будівництва та архітектури

АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ЯК ВІДБИТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ ХХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Сучасне ставлення до соціальної історії як історії розвитку суспільства, де «люди – не тільки пасивний субстрат, а й енергетична основа життя соціуму, їхня діяльність здатна міняти характер і спрямованість суспільних

процесів на кожному етапі їхнього розгортання» (переклад з рос. – Б.Л.), [1, с. 13], дозволяє розглядати усі соціальні процеси як єдине ціле, що охоплює різні сторони життєдіяльності людства: історичні, політичні, економічні, культурні тощо [2, с. 16]. Саме такий підхід застосований в цій статті до вивчення архітектурно-містобудівної спадщини України нещодавнього минулого.

Внаслідок історичних колізій України впродовж тривалого часу ХХ – початку ХХІ століть в державі відбувалися зміни економічно-політичної орієнтації, паралельно з якими стан культури (й архітектури як її частини) переживав злам старих напрямків розвитку і народження нових, що, незважаючи на певні паралелі з європейськими, на перший погляд здається не зрозумілим за походженням.

Історичному періоду ХХ – початку ХХІ століть, обраному для розгляду, передував період становлення капіталістичних відносин у Російській імперії, про який доцільно тут згадати для зручності проведення порівняльного аналізу і який обраний як відправна базова точка, на котрій була побудована соціальна історія радянського часу. Російська імперія вступила на шлях розвинених капіталістичних відносин у 1870-х роках, коли без революційних потрясінь, підготовлений суспільною думкою, процесом створення великих підприємств переважно добувної промисловості, законом про відміну пережитку феодальних часів - кріпацтва - і звільнення численної армії кріпаків - колишньої власності дворянства, зародився і почав швидко розвиватися у всіх сферах життєдіяльності (у виробничій, законодавчій, адміністративній, міграційній і багатьох інших) процес становлення капіталістичної держави, котрий на початку ХХ століття, проминувши етап конкурентної боротьби за пріоритетність на ринку, перейшов у стадію монополістичного капіталізму. Обидва етапи економічного розвитку відбулися в просторовій організації міста й архітектурі споруд [3, с. 22-24].

Соціальна історія ХХ століття нашої країни – спочатку у складі Російської імперії, а потім СРСР – двічі за століття розгорталася у протилежні напрямки економічного розвитку: від монополістично-капіталістичного з приватною власністю на основні засоби виробництва до державно-соціалістичного і навпаки.

Стан економічного устрою Радянського Союзу через пошуковий період перших років після Жовтневої революції (що відзначився часом військового комунізму з тотально-примусовим збором продуктів харчування – так званою «продрозверсткою» - та новою економічною політикою – НЕПом, мета якої була у поширенні дрібної приватної власності для поживлення господарської діяльності в країні) стабільно рушив шляхом побудови економіки на основі соціалізму з державною власністю абсолютно на все, що визначалося як приналежне народові.

За тривалий період економічного розвитку в єдиному напрямку країна пережила декілька етапів з періодичними кризами, змінами генерального спрямування у зовнішній і внутрішній політиці, економіці і соціальних